

Федорченко Олена Володимирівна, студентка ІV курсу спеціальність «Практична психологія»
Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б. Хмельницького
Каткова Тетяна Анатоліївна, старший викладач кафедри практичної психології Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ТА СУЧАСНИЙ СТАН ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОСТІ УЧНІВ З ІНВАЛІДНІСТЮ У СИСТЕМІ ОСВІТИ

У теперішній час стає усе більш зрозумілим, що максимальна компенсація психофізичних обмежень, повна самореалізація та інтеграція людей із проблемами здоров'я у соціум є можливою лише через сприяння становленню і розвитку їх соціальності. Відзначимо, що інвалідність дитини сама по собі далеко не завжди тягне за собою обмеження розвитку особистості, її психіки, поведінки, соціальних навичок, проте, майже завжди викликає у нашому суспільстві обмеження розвитку соціальної активності, а іноді й взагалі заперечує можливість самореалізації людини з інвалідністю.

Аналіз характеру ставлення сучасного суспільства до людей з інвалідністю висвітлює проблему панування стигматизуючих стереотипів у відношенні до них. Взагалі, поняття «інвалід» розуміється у суспільній свідомості як людина неспроможна до повноцінного соціального становлення та самореалізації. При чому, закріплення стигматизуючого стереотипу щодо людей з інвалідністю у вітчизняній громадській думці має певне історичне підґрунтя, пов'язане з розвитком у суспільній свідомості медичної моделі сприйняття інвалідності, у контексті якої інвалідність розуміється як особиста патологія людини, а її проблеми – як наслідок цієї патології [6]. Саме тому, для наших держав традиційними є варіанти навчання дітей з обмеженням життєдіяльності, що передбачають їх виокремлення не тільки із суспільного та освітнього, а й із сімейного середовища у спецшколи та інтернати. Знаходження дитини з інвалідністю у такому закладі передбачало повну або часткову відмову батьків від її виховання, її ізоляцію у стінах навчального закладу, поза якими було створено систему просторових та психологічних бар'єрів [1, с 22].

Стосовно такого традиційного та найбільш розповсюдженого у країнах пострадянського простору навчання дітей з психофізичними особливостями ще з кінця 20-х рр. ХХ ст. – часу їх зародження – у вітчизняних наукових джерелах почала висловлюватися думка про необхідність удосконалення шляхів соціалізації вихованців таких закладів. Л. Виготський вказував на необхідність створення такої системи освіти, яка б органічно пов'язувала спеціальне навчання з навчанням дітей з нормальним розвитком. У наукових джерелах (А. Чігіріна) відзначається, що обмеженість контактів дітей з інвалідністю з родиною та отримання ними освіти не у стандартних умовах загальноосвітньої школи дає підстави для твердження про «нестандартність шляху їхньої соціалізації» [4, с. 10]. Попри вказані вище об'єктивні недоліки, діяльність інтернатних закладів для дітей з проблемами здоров'я та розвитку, як і корекційна педагогіка у цілому, мають на вітчизняних теренах славетні традиції та характеризуються наявністю значного досвіду корекції та реабілітації дітей з особливими потребами, що необхідно зберігати та розвивати, впроваджуючи інші форми навчання та виховання таких дітей. На думку вчених, для деяких дітей санаторна школа-інтернат продовжує бути найбільш оптимальним варіантом розвивального середовища, тому інклюзія не повинна стати незваженим, формальним «скиданням» усіх дітей з інтернатів до масових шкіл. Слід пам'ятати, що зміни при інклюзії мають торкатися у значно більшій мірі масових шкіл,

ніж спеціальних [2, с. 15, 131]. Зазначені вище недоліки соціалізації дітей з інвалідністю у середовищі інтернатних закладів можна компенсувати, частково реорганізуючи дані заклади у ресурсні реабілітаційні установи, покликані проводити індивідуальну та групову корекційну роботу з дітьми, що навчаються у звичайній загальноосвітній школі, проте, потребують спеціального медико-педагогічного впливу; здійснювати консультативну та роз'яснювальну роботу з педагогами та батьками; надавати освітні послуги дітям, що за станом здоров'я не можуть навчатися у школі. Розвиток та функціонування окремої, спеціальної системи освіти, завжди вважалися проявом турботи про дітей з інвалідністю [3, с 10].

У цілому, можемо зробити висновок, що проблема розвитку соціальності дітей з особливими освітніми потребами має певне історичне підґрунтя, пов'язане з пануванням у нашому суспільстві стигматизуючої медичної моделі інвалідності, розповсюдженням спеціальної освіти учнів з інвалідністю, що сприяло відокремленню їх від суспільства. Сьогодні, завдяки становленню у нашому суспільстві ідей освітньої інклюзії діти з порушеннями здоров'я та розвитку активно інтегруються до системи загальної середньої освіти, де мають змогу отримати повноцінний соціальний досвід, повною мірою долучитися до вимог та цінностей звичайного соціального життя.

Список використаних джерел

1. Дитячі інтернатні заклади: за станом на 2005 р. / Держкомстат України: статистичний бюлетень. – офіц. видан. – К. : вид-во Держкомстату України, 2005. – 674 с.
2. Полянничко А.О. Подолання соціальної депривації дітей-сиріт в умовах загальноосвітньої школи-інтернату : дис. канд. пед. наук : 13.00.05 / Полянничко Анжела Олександрівна. – Суми, 2011. – 304 с.
3. Софій Н.З. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти / Софій Н.З., Найда Ю.М. // Інклюзивна школа: особливості організації та управління : навчально-методичний посібник / кол. авторів: Колупаєва А.А., Найда Ю.М., Софій Н.З. та ін. ; за заг. ред. Даниленко Л.І., – К. : 2007. – 128 с.
4. Чигиріна А.Я. Инклюзивное образование детей-инвалидов с тяжелыми физическими нарушениями как фактор их социальной интеграции : автореф. дис. на соиск. ученой степени канд. социол. наук : спец. 22.00.04 «Социальная структура, социальные институты и процессы» / А.Я. Чигиріна. – Нижний Новгород, 2011. – 24 с.